

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

15 juillet 2020

PROPOSITION DE LOI

**modifiant diverses dispositions législatives
en vue d'assouplir les conditions
pour recourir à l'interruption volontaire
de grossesse**

AMENDEMENTS

déposés en séance plénière

Voir:

Doc 55 0158/ (S.E. 2019):

- 001: Proposition de loi de Mme Tillieux et consorts.
- 002 et 003: Amendements.
- 004: Rapport de la première lecture.
- 005: Articles adoptés en première lecture.
- 006 et 007: Amendements.
- 008: Rapport de la deuxième lecture.
- 009: Texte adopté en deuxième lecture.
- 010: Avis du Conseil d'État.
- 011: Amendements.
- 012: Avis du Conseil d'État.
- 013: Amendements.
- 014: Avis du Conseil d'État.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

15 juli 2020

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van diverse wetsbepalingen
teneinde de voorwaarden om tot een
vrijwillige zwangerschapsafbreking over
te gaan te versoepelen**

AMENDEMENTEN

ingediend in de plenaire vergadering

Zie:

Doc 55 0158/ (B.Z. 2019):

- 001: Wetsvoorstel van mevrouw Tillieux c.s.
- 002 en 003: Amendementen.
- 004: Verslag van de eerste lezing.
- 005: Artikelen aangenomen in eerste lezing.
- 006 en 007: Amendementen.
- 008: Verslag van de tweede lezing.
- 009: Tekst aangenomen in tweede lezing.
- 010: Advies van de Raad van State.
- 011: Amendementen.
- 012: Advies van de Raad van State.
- 013: Amendementen.
- 014: Advies van de Raad van State.

02946

N° 58 DE MME DILLEN ET CONSORTS

Art. 4/1 (*nouveau*)**Insérer un article 4/1 rédigé comme suit:**

“Dans le chapitre 3 de la même loi, il est inséré un article 3/1 rédigé comme suit:

“Art. 3/1. Aucune disposition de la présente loi ne peut être interprétée comme visant à réduire ou entraver des droits ou libertés fondamentales tels que le droit de grève, la liberté de réunion et d’association, y compris le droit de fonder avec d’autres des syndicats et de s’y affilier pour la défense de ses intérêts, et le droit de manifester qui s’y rattache, la liberté d’expression, en particulier la liberté de la presse et la liberté d’expression dans d’autres médias, et tels que consacrés notamment par les articles 8 à 11 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l’homme et des libertés fondamentales.””

JUSTIFICATION

Il y a lieu d’indiquer qu’une précision de cette nature a également été ajoutée dans d’autres dispositions législatives.

Par exemple, dans le titre *lter* concernant les infractions terroristes du Livre II du Code pénal, l’article 141*ter* est rédigé comme suit:

“Art. 141ter. Aucune disposition du présent titre ne peut être interprétée comme visant à réduire ou entraver sans justification des droits ou libertés fondamentales tels que le droit de grève, la liberté de réunion et d’association, y compris le droit de fonder avec d’autres des syndicats et de s’y affilier pour la défense de ses intérêts, et le droit de manifester qui s’y rattache, la liberté d’expression, en particulier la liberté de la presse et la liberté d’expression dans d’autres médias, et tels que consacrés notamment par les articles 8 à 11 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l’homme et des libertés fondamentales.”

Nr. 58 VAN MEVROUW DILLEN c.s.

Art. 4/1 (*nieuw*)**Een artikel 4/1 invoegen, luidende:**

“In hoofdstuk 3 van dezelfde wet wordt een artikel 3/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 3/1. Geen enkele bepaling uit deze wet kan worden gelezen in die zin dat zij een beperking of belemmering beoogt van rechten of fundamentele vrijheden, zoals het stakingsrecht, de vrijheid van vergadering en vereniging, waaronder het recht om, voor de verdediging van de eigen belangen, samen met anderen vakbonden op te richten dan wel zich erbij aan te sluiten, evenals het daarmee samenhangende recht van betoging, de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder de vrijheid van drukpers en de vrijheid van meningsuiting in andere media, en zoals onder meer verankerd in de artikelen 8 tot 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.””

VERANTWOORDING

Ter zake kan er op worden gewezen dat er in het kader van andere wetgevende bepalingen eveneens een dergelijke verduidelijking is toegevoegd.

Zo bepaalt artikel 141*ter* van het Strafwetboek, in boek II, titel *lter*, betreffende de terroristische misdrijven het volgende:

“Artikel 141ter. Geen enkele bepaling uit deze titel kan worden gelezen in die zin dat zij een beperking of belemmering beoogt van rechten of fundamentele vrijheden, zoals het stakingsrecht, de vrijheid van vergadering en vereniging, waaronder het recht om, voor de verdediging van de eigen belangen, samen met anderen vakbonden op te richten dan wel zich erbij aan te sluiten, evenals het daarmee samenhangende recht van betoging, de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder de vrijheid van drukpers en de vrijheid van meningsuiting in andere media, en zoals onder meer verankerd in de artikelen 8 tot 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.”

L'article 141ter du Code pénal s'applique dès lors aussi aux infractions décrites dans les articles 140bis et 140^{quater}.

Dans le cadre des travaux parlementaires préparatoires, la question a été posée de savoir si les dispositions controversées n'étaient pas à ce point fondamentales et spécifiques à la CEDH qu'elles auraient dû être omises ou bien ajoutées à toutes les lois pénales.

Dans le cas présent, il semblerait indiqué de les inscrire également dans la proposition de loi, compte tenu de sa nature particulière et du fait que ces dispositions ont été légalement appliquées pour des infractions terroristes.

Dans les deux cas, les actes visés doivent être clairement délimités et distingués des droits et libertés fondamentaux énoncés ci-dessus.

S'agissant des infractions terroristes, les déclarations faisant l'apologie du terrorisme bénéficient de ce fait d'une immunité pénale absolue.

Il serait par conséquent curieux que des déclarations critiques formulées à propos d'une interruption de grossesse ne puissent pas bénéficier d'une immunité pénale similaire. Or, aux termes de la proposition de loi actuelle, ces déclarations pourraient être considérées comme une forme d' "entrave" ou de "tentative d'entrave" passibles de sanctions.

En conséquence, nous estimons qu'en vertu de la portée générale des articles 10 et 11 de la Constitution, il n'existe aucun motif objectif et raisonnable justifiant de garantir une plus grande liberté aux personnes faisant l'apologie du terrorisme qu'aux défenseurs de la vie à naître.

Artikel 141ter van het Strafwetboek geldt dus ook voor de misdrijven omschreven in de artikelen 140bis en 140^{quater}.

In het kader van de parlementaire voorbereidende werkzaamheden kwam de vraag aan bod of de kwestieuze bepalingen niet danig fundamenteel en eigen waren aan het EVRM dat men ze ofwel achterwege diende te laten dan wel ze toe te voegen aan alle strafwetten.

In *casu* lijkt het aangewezen gelet op de bijzonder aard van het wetsontwerp en gelet op het feit dat deze bepalingen wettelijk geïmplementeerd werden in het kader van terroristische misdrijven ze hier eveneens op te nemen.

In beide gevallen dienen de geïmplementeerde handelingen duidelijk afgebakend en onderscheiden te worden van de genoemde fundamentele rechten en vrijheden.

In het kader van terroristische misdrijven, genieten uitspraken hierover bijgevolg van een absolute strafrechtelijke immunititeit.

Het zou dan ook eigenaardig zijn indien kritische uitspraken met betrekking tot een zwangerschapsafbreking niet zouden kunnen genieten van een gelijkaardige strafrechtelijke immunititeit. Deze opmerkingen kunnen immers overeenkomstig het huidige voorstel aanzien worden als een vorm van "verhinderings", – dan wel "poging tot verhinderings" waardoor ze overeenkomstig het voorliggende wetsvoorstel kunnen bestraft worden.

Derhalve bestaat er ons inziens, in het kader van de algemene draagwijdte van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet geen objectieve en redelijke verantwoording om zij die terreur verheerlijken een grotere vrijheid van meningsuiting te verzekeren dan de verdedigers van het ongeboren leven.

Marijke DILLEN (VB)
Barbara PAS (VB)
Katleen BURY (VB)
Reccino VAN LOMMEL (VB)

N° 59 DE MME DILLEN ET CONSORTS

Art. 4

Dans l'article 3 proposé, les mots "un emprisonnement de trois mois à un an et à une amende de cent euros à cinq cents euros" **sont remplacés par les mots** "un emprisonnement de huit jours à deux mois et à une amende de vingt-six euros à deux cents euros".

JUSTIFICATION

L'article 142 du Code pénal dispose que:

"Toute personne qui, par des violences ou des menaces, aura contraint ou empêché une ou plusieurs personnes d'exercer un culte, d'assister à l'exercice de ce culte, de célébrer certaines fêtes religieuses, d'observer certains jours de repos, et, en conséquence, d'ouvrir ou de fermer leurs ateliers, boutiques ou magasins, et de faire ou de quitter certains travaux, sera punie d'un emprisonnement de huit jours à deux mois et d'une amende de vingt-six euros à deux cents euros.

Si l'infraction a été commise au préjudice d'une personne dont la situation de vulnérabilité en raison de l'âge, d'un état de grossesse, d'une maladie, d'une infirmité ou d'une déficience physique ou mentale était apparente ou connue de l'auteur des faits, celui-ci sera puni d'un emprisonnement de quinze jours à six mois et d'une amende de vingt-six euros à cinq cents euros."

On constate que la proposition de loi à l'examen protège mieux la femme enceinte qui souhaite accéder à un établissement de soins pratiquant des interruptions volontaires de grossesse que l'article 142 du Code pénal.

En effet, dans le premier cas, la violence ou la menace n'est pas une condition nécessaire, les peines sont plus lourdes, la tentative est punissable et les circonstances atténuantes ne permettent pas d'alléger les peines tandis que, dans le deuxième cas, la violence ou la menace constitue bien une condition nécessaire, les peines sont plus légères, la tentative n'est pas punissable et les circonstances atténuantes permettent l'alléger les peines.

Nr. 59 VAN MEVROUW DILLEN c.s.

Art. 4

In het voorgestelde artikel 3, de woorden "gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en tot geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro" **vervangen door de woorden** "gevangenisstraf van acht dagen tot twee maanden en met geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro".

VERANTWOORDING

Artikel 142 van het Strafwetboek bepaalt:

"Hij die een of meer personen door geweld of bedreiging dwingt of verhindert een eredienst uit te oefenen, de uitoefening van die eredienst bij te wonen, bepaalde godsdienstige feesten te vieren, bepaalde rustdagen te onderhouden en dientengevolge hun werkhuizen, winkels of magazijnen te openen of te sluiten en een bepaalde arbeid te verrichten of te staken, wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot twee maanden en met geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro.

Indien het misdrijf is gepleegd ten nadele van een persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk was of de dader bekend was, wordt deze gestraft met gevangenisstraf van vijftien dagen tot zes maanden en met geldboete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro."

Men stelt vast dat de voorgestelde wet de zwangere vrouw die een instelling die vrijwillige zwangerschapsafbrekingen uitvoert, wil betreden beter beschermt dan artikel 142 van het Strafwetboek

Immers, in het eerste geval is geweld of bedreiging geen noodzakelijke voorwaarde, zijn de straffen hoger, is de poging strafbaar en kunnen verzachtende omstandigheden de straffen niet doen dalen; in het tweede geval is geweld of bedreiging wel een noodzakelijke voorwaarde, zijn de straffen lager, is de poging niet strafbaar en kunnen verzachtende omstandigheden de straffen wel doen dalen.

Rien ne justifie raisonnablement de traiter différemment ces deux catégories de personnes.

Er is geen redelijke verantwoording om beide categorieën van personen verschillend te behandelen.

Marijke DILLEN (VB)
Barbara PAS (VB)
Katleen BURY (VB)
Reccino VAN LOMMEL (VB)

N° 60 DE MME DILLEN ET CONSORTS

Art. 4

Compléter l'article 3 proposé par un alinéa rédigé comme suit:

“Celui qui, par des violences ou des menaces, aura contraint une femme à subir une interruption de grossesse sera puni de la réclusion de dix à quinze ans.”

JUSTIFICATION

Tout droit fondamental a un côté positif et un côté négatif (tant le choix d'exercer activement un droit que le choix d'omettre précisément de l'exercer) qu'il faut protéger de la même manière.

L'article 142, alinéa 1er, du Code pénal vise par exemple aussi bien le fait de contraindre que le fait d'empêcher l'exercice d'un culte.

Les articles 3 et 4 de la loi du 24 mai 1921 garantissant la liberté d'association présentent également un côté positif et un côté négatif à l'égard de l'exercice d'un droit.

L'un vise le droit d'appartenir ou justement de ne pas appartenir à une association tandis que l'autre vise le choix de s'affilier ou non à une association.

En outre, lorsque la femme enceinte est empêchée d'accéder librement aux établissements concernés, ce cas étant visé de manière disproportionnée dans la proposition à l'examen, rien d'irréversible n'est encore arrivé.

Par contre, obliger une femme enceinte à subir une interruption de grossesse, ce qui pourrait arriver dans un délai particulièrement court compte tenu de la réduction du délai de réflexion, revêt un caractère permanent, et donc irréversible, ce qu'il convient de punir sévèrement.

Nr. 60 VAN MEVROUW DILLEN c.s.

Art. 4

Het voorgestelde artikel 3 aanvullen met een lid, luidende:

“Hij die een vrouw door geweld of bedreiging dwingt een zwangerschapsafbreking te ondergaan, wordt gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.”

VERANTWOORDING

Ieder Grondrecht omvat een positieve en negatieve zijde (zowel de keuze om actief een recht uit te oefenen als de keuze om juist na te laten dat recht uit te oefenen), die op dezelfde wijze beschermd dienen te worden.

Zo viseert artikel 142, eerste lid, van het Strafwetboek zowel het dwingen als het verhinderen een eredienst uit te oefenen

Eenzelfde positieve als negatieve zijde betreffende de uitoefening van een recht zijn aan te treffen in artikelen 3 en 4 van de wet van 24 mei 1921 tot waarborging der vrijheid van vereniging.

Respectievelijk handelt dit recht hier over het deel uitmaken of juist geen deel uitmaken van een vereniging en de keuze om aan te sluiten of niet aan te sluiten bij een vereniging.

Daarenboven is het zo dat wanneer een zwangere vrouw de vrije toegang zou worden verhinderd tot de genoemde instellingen, hetgeen buitenproportioneel geïndiceerd wordt in onderhavig voorstel, er nog niets onomkeerbaars is gebeurd.

Wanneer evenwel een zwangere vrouw wordt verplicht een zwangerschapsafbreking te ondergaan, hetgeen – gezien de inkorting van de bedenktijd – op een bijzondere korte tijd kan plaatsvinden, heeft dit een permanent karakter en is bijgevolg onomkeerbaar, waardoor dit streng dient te worden bestraft.

Marijke DILLEN (VB)
Barbara PAS (VB)
Katleen BURY (VB)
Reccino VAN LOMMEL (VB)

N° 61 DE MME DILLEN ET CONSORTS

Art. 4

Dans l'article 3 proposé, remplacer les mots "Celui qui tente" par les mots "Celui qui tente sciemment".

JUSTIFICATION

La disposition pénale proposée est prévue dans une loi pénale particulière prévoyant des dispositions pénales accessoires. Selon la jurisprudence de la Cour de cassation, l'élément moral, s'agissant du délit présentant une caractéristique d'infraction, est présumé (cf., par exemple, Cass., 26 février 2002, Arr. Cass., 2002, n° 128, p. 577).

L'auteur qui tente, physiquement ou de toute autre manière, d'empêcher qu'une femme accède librement à un établissement dont il ignore qu'il s'agit d'un établissement de soins pratiquant l'interruption volontaire de grossesse, sera par conséquent néanmoins punissable, pour le seul motif que la disposition contestée est prévue par une loi pénale particulière prévoyant seulement des dispositions pénales additionnelles, et non par le Code pénal, contrairement, par exemple, au cas de la violation de l'article 142 du même Code, selon lequel l'auteur n'est punissable que s'il empêche sciemment d'accéder à un lieu de culte.

Il ne se justifie pas raisonnablement de soumettre le fait d'empêcher d'accéder à un établissement pratiquant l'avortement (ce qui n'est généralement pas un droit fondamental) au même critère d'intentionnalité que le fait d'empêcher d'accéder à un lieu de culte (qui est par contre un droit fondamental).

C'est contraire au principe d'égalité et la proposition de loi à l'examen doit donc être modifiée.

La proposition de loi prévoit que quiconque empêchera une femme enceinte d'accéder à un établissement qui pratique des interruptions volontaires de grossesse, par exemple dans le cadre d'une action politique, en ignorant qu'il s'agit d'un tel établissement, serait néanmoins punissable en vertu de la disposition pénale proposée.

Nr. 61 VAN MEVROUW DILLEN c.s.

Art. 4

In het voorgestelde artikel 3, de woorden "Hij die" vervangen door de woorden "Hij die wetens en willens".

VERANTWOORDING

De voorgestelde strafbepaling is vervat in een bijzondere wet met accessoir strafrecht. Volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie wordt het moreel element – voor het wanbedrijf met kenmerk van overtreding – vermoed (zie bv. Cass., 26 februari 2002, Arr. Cass., 2002, nr. 128, blz. 577)

De dader, die fysiek of op enigerlei wijze probeert te verhinderen dat een vrouw vrije toegang heeft tot een instelling waarvan hij niet weet dat het een instelling voor gezondheidszorg is die vrijwillige zwangerschapsafbrekingen uitvoert, zal bijgevolg toch strafbaar zijn en dat alleen ten gevolge van de omstandigheid dat de bestreden bepaling voorkomt in een bijzondere strafwet met slechts aanvullend strafbepalingen en niet in het Strafwetboek, en dit in tegenstelling, bijvoorbeeld, tot het geval van overtreding van artikel 142 van het Strafwetboek, dat de dader alleen bestraft indien hij weet dat hij de toegang tot een gebedshuis verhindert.

Het is niet redelijk verantwoord het verhinderen van het betreden van een abortuskliniek (meestal geen grondrecht) te onderwerpen aan een andere opzetvereiste dan het verhinderen van het betreden van een gebedshuis (wél een grondrecht).

Het gelijkheidsbeginsel is geschonden en de voorgestelde wet moet aangepast worden.

Wie volgens het wetsvoorstel een zwangere vrouw de toegang zou beletten tot een inrichting die vrijwillige zwangerschapsafbrekingen uitvoert, bijvoorbeeld in het kader van een politieke actie, zonder te weten dat het om een dergelijke instelling gaat, zou toch strafbaar zijn op grond van de voorgestelde strafbepaling.

Cet amendement tend à y remédier.

Door dit amendement wordt dat verhinderd.

Marijke DILLEN (VB)
Barbara PAS (VB)
Katleen BURY (VB)
Reccino VAN LOMMEL (VB)

N° 62 DE MME **DILLEN ET CONSORTS**
(sous-amendement à l'amendement n° 50)

Art. 4

Remplacer l'alinéa proposé par ce qui suit:

“L'établissement de soins de santé où un avortement aura lieu en dehors des conditions prévues à l'article 2, et dont le comportement des organes participe à l'infraction concernant les conditions, sera condamné à une amende de 1 000 euros à 10 000 euros par infraction constatée”

JUSTIFICATION

Cet amendement tend à répondre à l'observation n° 16 de l'avis du Conseil d'État n° 67 122/AG du 19 juin 2020.

Les amendes devant être infligées en cas d'infraction doivent avoir un caractère dissuasif.

C'est aussi pourquoi toute infraction constatée doit être sanctionnée séparément.

Nr. 62 VAN MEVROUW **DILLEN c.s.**
(subamendement op amendement nr. 50)

Art. 4

Het voorgestelde lid vervangen als volgt:

“De instelling voor gezondheidszorg waar een vrucht-afrijving plaatsvindt, buiten de voorwaarden bedoeld in artikel 2, en waarvan de organen door hun gedrag meewerken aan de overtreding van die voorwaarden, wordt per vastgestelde inbreuk veroordeeld tot een geldboete van 1 000 euro tot 10 000 euro.”

VERANTWOORDING

Dit amendement beoogt tegemoet te komen aan opmerking nr. 16 van het advies van 19 juni 2020 van de Raad van State nr. 67 122/AV.

De geldboetes die in geval van overtreding dienen te worden opgelegd, moeten een ontradend karakter hebben.

Om dezelfde reden dient iedere vastgestelde inbreuk afzonderlijk te worden bestraft.

Marijke DILLEN (VB)
Barbara PAS (VB)
Katleen BURY (VB)
Reccino VAN LOMMEL (VB)

N° 63 DE MME **DILLEN ET CONSORTS**
(sous-amendement à l'amendement n° 52)

Art. 3/1 (*nouveau*)

Remplacer l'article 2/1 proposé par ce qui suit:

“Art. 2/1. Est puni d'un emprisonnement d'un an à cinq ans et d'une amende de mille à dix mille euros, ou d'une de ces peines seulement, quiconque pratique ou fait pratiquer une interruption volontaire de grossesse pour des motifs liés au sexe de l'enfant à naître, sans raison médicale.”

JUSTIFICATION

Donnant suite à l'observation n° 7 de l'avis du Conseil d'État n° 67 122/AG du 19 juin 2020, cet amendement tend à incriminer également la violation de l'interdiction de sélectionner le sexe.

Les peines d'emprisonnement fixées doivent être assez lourdes pour avoir un caractère suffisamment dissuasif.

Nr. 63 VAN MEVROUW **DILLEN c.s.**
(subamendement op amendement nr. 52)

Art. 3/1 (*nieuw*)

Het voorgestelde artikel 2/1 vervangen als volgt:

“Art. 2/1. Wordt gestraft met een gevangenisstraf van 1 jaar tot 5 jaar en met een geldboete van 1 000 euro tot 10 000 euro, of met één van die straffen alleen, hij of zij die een vrijwillige zwangerschapsafbreking uitvoert of laat uitvoeren om redenen die te maken hebben met het geslacht van het ongeboren kind, zonder dat daar een medische reden voor is.”

VERANTWOORDING

Dit amendement beoogt, in opvolging van opmerking nr. 7 van het advies van 19 juni 2020 van de Raad van State nr. 67 122/AV de schending van het verbod op geslachtsselectie ook strafbaar te maken.

De vastgestelde gevangenisstraffen dienen voldoende hoog te zijn zodat ze een voldoende ontradend karakter hebben.

Marijke DILLEN (VB)
Barbara PAS (VB)
Katleen BURY (VB)
Reccino VAN LOMMEL (VB)

N° 64 DE MME **DILLEN ET CONSORTS**
(sous-amendement à l'amendement n° 44)

Art. 4

Dans l'article 3 proposé, supprimer les mots "ou de quelque manière que ce soit".

JUSTIFICATION

Il va sans dire que les personnes qui empêchent physiquement d'accéder à un établissement de soins pratiquant des interruptions de grossesse doivent pouvoir être sanctionnées.

À cet égard, les auteurs du présent amendement estiment toutefois que le libellé de cet article pose problème parce qu'il vise, au travers des termes "ou de quelque manière que ce soit", des situations qui ne sont pas suffisamment définies et porte atteinte de manière disproportionnée à la liberté d'expression.

Nr. 64 VAN MEVROUW **DILLEN c.s.**
(subamendement op amendement nr. 44)

Art. 4

In het voorgestelde artikel 3, de woorden "of op enigerlei wijze" weglaten.

VERANTWOORDING

Het staat buiten kijf dat de personen die fysiek de toegang beletten tot een zorginstelling die zwangerschapsafbrekingen uitvoert, moeten kunnen worden gestraft.

In dat verband menen de indieners van dit amendement echter dat de verwoording van dit artikel problemen doet rijzen, aangezien de woorden "of op enigerlei wijze" verwijzen naar ontoereikend omschreven situaties. Aldus doet dit artikel op onevenredige wijze afbreuk aan de vrijheid van meningsuiting.

Marijke DILLEN (VB)
Barbara PAS (VB)
Katleen BURY (VB)
Reccino VAN LOMMEL (VB)

N° 65 DE MME DILLEN ET CONSORTS

Art. 2

Dans l'article 2, 3°, remplacer systématiquement les mots "quarante-huit heures" par les mots "six jours".

JUSTIFICATION

Le délai de réflexion de 48 heures proposé est insuffisant pour offrir la sérénité et éviter d'agir dans la précipitation.

Les centres font état d'une grande complexité à l'égard des situations et des causes invoquées pour demander un avortement.

Ils s'inquiètent notamment des pressions familiales exercées en faveur de l'avortement et soulignent que certaines femmes sont incapables de prendre une décision et d'évaluer les conséquences de leur choix sur le long terme.

On ne peut pas non plus exclure que certaines femmes se rendent dans un centre pratiquant les interruptions volontaires de grossesse dans un élan de panique.

Ce délai est de 5 jours aux Pays-Bas, de 7 jours en France et de 3 jours en Allemagne et en Espagne. Certains autres pays ne prévoient pas de délai de réflexion. La réduction de ce délai à 48 heures sans motifs raisonnables est arbitraire. Il est préférable d'opter pour un délai de réflexion bien étayé.

De plus, il arrive certainement que des femmes changent d'avis pendant le délai de réflexion de six jours. Il est très peu probable qu'une décision si difficile, dans laquelle le temps joue un rôle essentiel, puisse être prise en 48 heures.

Nous ne pouvons pas, en tant que législateur, imposer une telle pression aux femmes qui doivent prendre ces décisions lourdes de conséquences. La législation doit protéger les personnes les plus vulnérables de notre société.

Nr. 65 VAN MEVROUW DILLEN c.s.

Art. 2

In het voorgestelde artikel 2, 3°, de woorden "acht- enveertig uur" telkens vervangen door de woorden "zes dagen".

VERANTWOORDING

De voorgestelde bedenktijd van 48 uur is onvoldoende om rust te kunnen bieden en overhaasting te vermijden.

De centra rapporteren een enorme complexiteit aan situaties en oorzaken om abortus aan te vragen.

Zij maken zich onder meer zorgen om de familiedruk om een abortus te laten uitvoeren en benadrukken het onvermogen van sommige vrouwen om een beslissing te nemen en de gevolgen van hun keuze op de lange termijn in te schatten.

Ook kan niet uitgesloten dat sommige vrouwen in een vlaag van paniek een abortuscentrum betreden.

Nederland heeft 5 dagen bedenktijd, Frankrijk 7, Duitsland 3, Spanje 3 en in nog andere landen is er geen bedenktijd. Een verlaging van de bedenktijd naar 48 uur, zonder gegronde redenen, is arbitrair. Het geniet de voorkeur te streven naar een onderbouwde bedenktijd.

Bovendien zijn er zeker vrouwen die gedurende de bedenktijd van zes dagen van mening veranderen. Het is zeer onwaarschijnlijk dat een dergelijke moeilijke beslissing waar tijd van essentieel belang is, binnen de 48 uur kan worden genomen.

Als wetgever mogen we zulke druk niet leggen op een vrouw voor dergelijke ingrijpende beslissingen. Een wetgeving dient de zwaksten in onze samenleving te beschermen.

Marijke DILLEN (VB)
Barbara PAS (VB)
Katleen BURY (VB)
Reccino VAN LOMMEL (VB)

N° 66 DE MME DILLEN ET CONSORTS

Art. 4

Compléter l'article 3 proposé par l'alinéa suivant:

“Celui qui aura fait avorter une femme qui y a consenti en dehors des conditions prévues à l'article 2 sera condamné à un emprisonnement d'un an à cinq ans et à une amende de 1 000 euros à 10 000 euros.”

JUSTIFICATION

La suppression pure et simple de cette disposition pénale laisserait un vide, si bien qu'il deviendrait difficile d'encore engager des poursuites pénales à l'égard du médecin qui pratique un avortement en dehors des conditions légales.

En outre, dans une telle situation, la femme qui subit un préjudice à la suite d'un avortement pratiqué en dehors des conditions légales ne pourra quasiment plus obtenir une indemnisation. Sans condamnation pénale, la femme devra en effet suivre la voie civile pour obtenir réparation, sans qu'une condamnation pénale du médecin ait valeur de preuve pour la faute civile. Elle devra donc se charger elle-même de fournir la preuve, et devra démontrer elle-même l'existence d'un lien causal entre la “faute” commise et le préjudice subi.

Pour éviter cette situation, il serait souhaitable de prévoir des dispositions pénales particulières, destinées spécifiquement à assurer le respect des conditions légales prévues par la loi sur l'avortement.

Le présent amendement vise à rétablir l'incrimination qui figurait initialement dans la proposition de loi et qui sanctionne le médecin qui ne respecte pas les conditions légales à la réalisation d'une interruption de grossesse.

En outre, cette incrimination s'applique également aux non-médecins qui pratiquent un avortement.

Nr. 66 VAN MEVROUW DILLEN c.s.

Art. 4

Het voorgestelde artikel 3 aanvullen met het volgende lid:

“Hij die een vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarmee heeft toegestemd, buiten de voorwaarden bedoeld in artikel 2, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar en tot een geldboete van 1 000 euro tot 10 000 euro.”

VERANTWOORDING

Het eenvoudigweg opheffen van deze strafbepaling zou een juridisch vacuüm creëren, waarbij men moeilijk nog strafrechtelijke stappen meer kan zetten ten aanzien van de arts die buiten de wettelijke voorwaarden een abortus uitvoert.

Daarnaast zal de vrouw die schade leidt ten gevolge van een abortus die buiten de voorwaarden is uitgevoerd, in dergelijke situatie quasi onmogelijk nog een schadevergoeding kunnen bekomen. Zonder strafrechtelijke veroordeling zal de vrouw namelijk de burgerlijke weg moeten bewandelen om een schadevergoeding te bekomen, zonder dat er een strafrechtelijke veroordeling van de arts geldt als bewijs voor de burgerrechtelijke fout. Ze zal dus zelf moeten instaan voor het bewijs, en zelf moeten aantonen dat er een causaal verband is tussen de gemaakte “fout” en de geleden schade.

Om dit te vermijden, is het wenselijk om specifieke strafbepalingen in te voeren die er specifiek op gericht zijn de naleving van de wettelijke voorwaarden van de abortuswet te verzekeren.

Dit amendement beoogt de strafbaarstelling die oorspronkelijk in het wetsvoorstel stond en die een bestraffing voorziet voor de arts die de wettelijke voorwaarden voor het uitvoeren van een vruchtafdrijving niet naleeft, te herstellen.

Bovendien is deze strafbaarstelling ook van toepassing op niet-artsen die een abortus uitvoeren.

Marijke DILLEN (VB)
Barbara PAS (VB)
Katleen BURY (VB)
Reccino VAN LOMMEL (VB)

N° 67 DE MME VAN PEEL

Art. 4

Compléter l'article 3 proposé par les alinéas suivants:

“Celui qui aura fait avorter une femme qui y a consenti en dehors des conditions définies à l'article 2 sera condamné à un emprisonnement de trois mois à un an et à une amende de cent à cinq cents euros.

Lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme auront causé la mort, celui qui les aura administrés ou indiqués dans ce but sera condamné à la réclusion de cinq ans à dix ans, si la femme a consenti à l'avortement, mais que l'intervention a été pratiquée en dehors des conditions définies à l'article 2.”

JUSTIFICATION

Dans son avis n° 66 881/AG du 24 février 2020 (n° 8.3.), le Conseil d'État indique ce qui suit concernant la suppression des sanctions pénales attachées au non-respect des conditions légales de l'interruption volontaire de grossesse: “Compte tenu de la large marge d'appréciation dont dispose le législateur pour légiférer en matière d'interruption volontaire de grossesse, le dispositif mis en place répond aux exigences du cadre juridique tel qu'il a été tracé au C du présent avis et n'appelle pas d'observation.” Le point 8.2. de l'avis souligne par ailleurs qu'“il y a lieu de considérer que le médecin qui pratique une interruption de grossesse en dehors des conditions prescrites par la loi pourrait se voir infliger une sanction en vertu, notamment, de l'article 398 du Code pénal ou des articles 122 et suivants de la loi “relative à l'exercice des professions de soin de santé”, coordonnée le 10 mai 2015, *lorsque les conditions prescrites pour leur application sont remplies.*” (italiques ajoutées).”

L'article 398 du code pénal incrimine les coups et blessures volontaires. Lorsque l'interruption de grossesse est pratiquée sur une femme qui y a consenti sans que les conditions légales pour la pratique de l'interruption volontaire de grossesse aient été respectées, il ne s'agit toutefois pas, en principe, d'une

Nr. 67 VAN MEVROUW VAN PEEL

Art. 4

Het voorgestelde artikel 3 aanvullen met de volgende leden:

“Hij die een vruchtafdriving veroorzaakt bij een vrouw die daarmee heeft toegestemd, buiten de voorwaarden bedoeld in artikel 2, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en tot een geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro.

Wanneer de middelen gebruikt met het oogmerk om vruchtafdriving te verwekken de dood tot gevolg hebben, wordt hij die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting van vijf jaar tot tien jaar indien de vrouw daarin weliswaar heeft toegestemd doch de ingreep werd verricht buiten de voorwaarden bedoeld in artikel 2.”

VERANTWOORDING

In advies nr. 66 881/AV van 24 februari 2020, randnummer 8.3. stelt de Raad van State in verband met het opheffen van de strafsancities voor het niet naleven van de wettelijke voorwaarden voor het uitvoeren van een vrijwillige zwangerschapsafbreking dat: “Gelet op de grote beoordelingsruimte waarover de wetgever beschikt voor het regelen van vrijwillige zwangerschapsafbreking, voldoet de regeling die ingevoerd wordt aan de vereisten van het juridische kader zoals geschetst in onderdeel C van dit advies en geeft ze geen aanleiding tot opmerkingen.” In randnummer 8.2. stelt de Raad van State dat “ervan dient uitgegaan te worden dat aan de arts die een vrijwillige zwangerschapsafbreking uitvoert zonder de wettelijke voorwaarden na te leven, een sanctie opgelegd zou kunnen worden inzonderheid krachtens artikel 398 van het Strafwetboek of de artikelen 122 en volgende van de wet “betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen”, gecoördineerd op 10 mei 2015, *wanneer voldaan is aan de voorwaarden gesteld voor de toepassing van die artikelen.*” (cursief toegevoegd).”

Artikel 398 van het Strafwetboek stelt strafbaar het opzettelijk toebrengen van slagen of verwondingen. Indien een zwangerschapsafbreking wordt uitgevoerd bij een vrouw die daarin heeft toegestemd zonder dat de wettelijke voorwaarden voor het uitvoeren van een zwangerschapsafbreking

violation de l'article 398 du Code pénal. Comme pour tout acte médical, cette disposition ne peut être invoquée que si le médecin a fait preuve de négligence et a causé des dommages physiques à la patiente. Il est donc incompréhensible que le Conseil d'État estime que la levée des sanctions pénales en cas de non-respect des conditions légales, notamment des conditions relatives au délai de 18 semaines, lors d'une interruption de grossesse pratiquée soigneusement d'un point de vue médical, n'appelle aucune observation. Au contraire, en l'absence de sanctions pénales spécifiques, ces conditions n'ont aucune raison d'être.

Il en va de même pour le renvoi aux articles 122 et suivants de la loi relative à l'exercice des professions des soins de santé. L'article 122 dispose que l'exercice illégal de la médecine est punissable. L'avis du Conseil d'État ne précise pas qu'un médecin qui pratique une interruption de grossesse sans observer les conditions prescrites par la loi pourrait être sanctionné sur la base de cette disposition si ce médecin remplit les conditions légales requises pour l'exercice de la médecine (diplôme, visa et inscription sur la liste de l'Ordre des médecins). Même sans satisfaire à ces conditions – ce qui est très hypothétique – ce médecin ne sera punissable, en vertu de l'article 122, que si il/elle pratique "habituellement" des interruptions volontaires de grossesse sans observer les conditions prescrites par la loi. Les articles suivant l'article 122 de la loi relative à l'exercice des professions des soins de santé portent notamment sur l'exercice illégal des soins infirmiers, et ne sont pas pertinents en l'occurrence. En d'autres termes, la réserve formulée par le Conseil d'État au point 8.2, à savoir "lorsque les conditions prescrites pour leur application sont remplies" ne sera jamais appliquée.

Il s'en déduit qu'il convient de prévoir expressément des sanctions pénales en cas de non-respect des conditions légales auxquelles est soumise la pratique de l'interruption de grossesse.

werden nageleefd is van een overtreding van artikel 398 van het Strafwetboek in principe geen sprake. Deze bepaling kan, zoals bij iedere medische handeling, slechts worden toegepast, indien de arts onzorgvuldig heeft gehandeld en fysieke schade heeft toegebracht aan de patiënt. Het valt dus niet in te zien waarom de Raad van State van mening is dat het opheffen van strafsancities voor het niet eerbiedigen van de wettelijke voorwaarden, onder meer die inzake de termijn van 18 weken, bij een in medisch opzicht zorgvuldig uitgevoerde zwangerschapsafbreking, geen aanleiding zou geven tot opmerkingen. Integendeel, door het niet voorzien in een specifieke strafsancitie, hebben deze voorwaarden geen enkele zin.

Hetzelfde geldt voor de verwijzing naar artikel 122 en volgende van de wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen. Artikel 122 stelt de onwettige uitoefening van de geneeskunde strafbaar. Het advies van de Raad van State verduidelijkt niet dat een arts die een zwangerschapsafbreking uitvoert zonder de wettelijke voorwaarden ter zake te hebben nageleefd, op grond van deze bepaling zou kunnen worden gesancioneerd indien hij/zij voldoet aan de wettelijke voorwaarden voor de uitoefening van de geneeskunde (diploma, visum en inschrijving op de lijst van de Orde der artsen). Zelfs als hij niet zou voldoen aan deze voorwaarden – wat zeer hypothetisch is – zou hij op grond van artikel 122 slechts strafbaar zijn indien hij/zij "gewoonlijk" zwangerschapsafbrekingen zou uitvoeren zonder de wettelijke voorwaarden te hebben nageleefd. De op artikel 122 van de wet op de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen volgende artikelen hebben betrekking op de onwettige uitoefening van onder meer de verpleegkunde en zijn ter zake niet relevant. Met andere woorden, aan het door de Raad van State in het geciteerde randnummer 8.2 geformuleerde voorbehoud namelijk "wanneer is voldaan aan de voorwaarden gesteld voor de toepassing van die artikelen" zal in de regel nooit zijn voldaan.

Hieruit volgt dat het noodzakelijk is uitdrukkelijk te voorzien in strafsancities voor het niet eerbiedigen van de wettelijke voorwaarden voor het uitvoeren van een zwangerschapsafbreking.

Valerie VAN PEEL (N-VA)

N° 68 DE MME VAN PEEL

Art. 2

Compléter l'article 2, 6°, par ce qui suit:

“Si la femme indique qu'elle n'utilise pas de moyens de contraception, le médecin lui délivre une prescription de médicaments pour des moyens de contraception.”

JUSTIFICATION

Il ressort du dernier rapport de la Commission nationale d'évaluation de l'interruption de grossesse (rapport bisannuel 2016-2017) que plus de 48 % des femmes qui recourent à l'avortement indiquent que la grossesse non désirée résulte de l'absence de contraception. Dans 31 % des cas, la grossesse était due à une utilisation incorrecte des méthodes de contraception. Ces chiffres montrent que l'on ne saurait trop insister sur l'importance de la prévention. Il s'avère qu'il existe encore une grande marge pour prévenir les grossesses non désirées. Aussi serait-il incompréhensible que l'on supprime l'obligation légale actuelle de fournir à la femme les informations nécessaires en matière de contraception

L'amendement n° 22 vise à rétablir l'obligation d'information en matière de contraception. C'est une nécessité absolue. Toutefois, si la femme indique n'avoir jamais recouru au moindre moyen de contraception, une prescription médicale devrait lui être d'emblée délivrée. La contraception doit être aussi accessible que possible. Il s'impose d'éliminer au maximum tous les obstacles possibles, la prise d'un nouveau rendez-vous chez le médecin pour obtenir une prescription de contraception pouvant constituer un tel obstacle pour certaines personnes. C'est la raison pour laquelle nous proposons qu'outre la communication obligatoire d'informations, une prescription de contraceptifs doive également être d'emblée délivrée s'il s'avère que la femme ne recourt pas encore à la contraception.

Nr. 68 VAN MEVROUW VAN PEEL

Art. 2

Het voorgestelde artikel 2, 6°, aanvullen als volgt:

“Indien de vrouw aangeeft geen contraceptiva te gebruiken, verleent de arts haar een geneesmiddelenvoorschrift voor contraceptiva.”

VERANTWOORDING

Uit het meest recente verslag van de Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking (tweejaarlijks verslag 2016-2017) blijkt dat ruim 48 % van de vrouwen die overgaan tot abortus, aangeeft dat de ongewenste zwangerschap werd veroorzaakt door het niet gebruiken van anticonceptie. In 30 % van de gevallen werd de vrouw zwanger door het niet correct toepassen van anticonceptie. Deze cijfers tonen aan dat het belang van preventie niet genoeg kan worden benadrukt. Er blijkt nog grote marge te zijn om ongewenste zwangerschappen te voorkomen. Het is dan ook onbegrijpelijk dat de huidige wettelijke verplichting om de vrouw de nodige voorlichting inzake contraceptiva te verstrekken, zou worden geschrapt.

Amendement nr. 22 beoogt de verplichte informatieverstrekking omtrent anticonceptie te herstellen. Dat is absoluut noodzakelijk. Maar indien de vrouw aangeeft tot nog toe helemaal geen anticonceptie te gebruiken, zou haar echter meteen een medisch voorschrift moeten worden verstrekt. Anticonceptie dient zo toegankelijk mogelijk te zijn. Alle mogelijke drempels, wat voor sommigen het maken van een nieuwe doktersafpraak voor het bekomen van een voorschrift voor anticonceptie kan betekenen, moeten zoveel mogelijk worden weggewerkt. Vandaar het voorstel om naast de verplichte informatieverstrekking, ook onmiddellijk een geneesmiddelenvoorschrift voor contraceptiva te verschaffen indien blijkt dat de vrouw nog geen gebruik maakt van anticonceptie.

Valerie VAN PEEL (N-VA)

N° 69 DE MME VAN PEEL
(sous-amendement à l'amendement n° 34)

Art. 4/6 (*nouveau*)

Dans le § 2 proposé, après le 2°, insérer un 2°/1 rédigé comme suit:

“2°/1. à propos des femmes belges qui se rendent à l'étranger pour avorter, une attention particulière devant être accordée à leurs motivations et à la durée de chaque grossesse;”

JUSTIFICATION

L'argument des cinq cents femmes qui se rendraient chaque année aux Pays-Bas pour avorter est systématiquement invoqué pour justifier un allongement du délai légal actuel. Or, on sait très peu de chose à propos de ces femmes. Qui sont-elles? Pourquoi attendent-elles si longtemps? Et combien d'entre elles seront-elles effectivement aidées par un allongement du délai à dix-huit semaines?

Il s'agit d'un chiffre qui ne veut rien dire et qui ne peut pas servir de justification pour porter le délai à dix-huit semaines. Tant que les motivations de ces femmes n'auront pas fait l'objet d'une analyse objective, le choix des dix-huit semaines sera dépourvu de fondement.

Il convient, de manière générale, de soumettre la législation relative à l'interruption volontaire de grossesse à une évaluation approfondie et scientifique. Pour identifier les problèmes subsistant en pratique, il faudra toutefois également examiner plus spécifiquement le cas des femmes qui se rendent à l'étranger pour se faire avorter. Pour quelles raisons préfèrent-elles se rendre à l'étranger? Est-ce seulement parce que l'avortement y est encore possible à un stade ultérieur de la grossesse? Et, dans l'affirmative, dans quel délai? Etc.

L'amendement n° 34 prévoit déjà la mise sur pied d'une équipe de recherche interuniversitaire et multidisciplinaire chargée d'évaluer la législation relative à l'interruption volontaire de grossesse. Cette équipe de recherche réalisera également une analyse scientifique de la manière dont celle-ci s'applique sur le terrain. À cet égard, il importera aussi d'examiner la situation des femmes qui se rendent à l'étranger pour avorter. Cet ajout est explicitement prévu dans l'article proposé concernant l'analyse scientifique de

Nr. 69 VAN MEVROUW VAN PEEL
(subamendement op amendement nr. 34)

Art. 4/6 (*nieuw*)

In de voorgestelde § 2, na de bepaling onder 2°, een bepaling onder 2°/1 invoegen, luidende:

“2°/1. de Belgische vrouwen die hun zwangerschap laten afbreken in het buitenland en in het bijzonder naar hun beweegredenen en de duur van de zwangerschap;”

VERANTWOORDING

De vijfhonderd vrouwen die jaarlijks naar Nederland trekken voor een abortus worden steevast als grondslag gebruikt om de huidige wettelijke termijn te verlengen. Er is nochtans zeer weinig geweten over deze vrouwen. Wie zijn ze? Waarom wachten ze zo lang? Hoeveel van hen zouden effectief geholpen zijn met een uitbreiding van de termijn naar achttien weken?

Het gaat om een nietszeggend getal dat onmogelijk als verantwoording kan dienen voor de verlenging van de termijn naar achttien weken. Zonder objectief onderzoek naar de beweegredenen van deze vrouwen is de keuze voor achttien weken volledig uit de lucht gegrepen.

Er is in het algemeen nood aan een grondige en wetenschappelijke evaluatie van de wet betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking. Om te weten welke knelpunten er zich in de praktijk nog voordoen, dient echter meer specifiek ook onderzoek te gebeuren naar de vrouwen die zich naar het buitenland begeven voor een abortus. Omwille van welke redenen verkiezen ze naar een ander land te gaan? Enkel en alleen omdat abortus daar in een later stadium van de zwangerschap nog mogelijk is? Zo ja, over welke termijn gaat het dan? Enzoverder.

Amendement nr. 34 voorziet reeds in de oprichting van een interuniversitair en multidisciplinair onderzoeksteam om de wet betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking te evalueren. Het onderzoeksteam zal ook wetenschappelijk onderzoek voeren naar de toepassing ervan in de praktijk. Daarbij is het dus tevens van belang dat onderzoek ook te richten op de vrouwen die naar het buitenland trekken voor een abortus. Deze toevoeging wordt expliciet voorzien in het voorgestelde artikel omtrent het kwalitatief wetenschappelijk

qualité que l'équipe interuniversitaire et multidisciplinaire sera chargée de réaliser.

onderzoek dat het interuniversitair multidisciplinair team zal voeren.

Valerie VAN PEEL (N-VA)